בני שמואל חטאו אינו אלא טועה שנאמר [1]ויהי (א)(כי זקן שמואל ובניו לא הלכו) בדרכיו בדרכיו הוא דלא הלכו מיחטא נמי לא חטאו אלא מה אני מקיים [2]ויטו אחרי הבצע שלא עשו כמעשה אביהם שהיה שמואל הצדיק מחזר בכל מקומות ישראל ודן אותם בעריהם שנאמר [3]והלך מדי שנה בשנה וסבב בית אל והגלגל והמצפה ושפט את ישראל והם לא עשו כן אלא ישבו בעריהם [א]כדי להרבות שכר לחזניהן ולסופריהן כתנאי [ב]ויטו אחרי הבצע ר' מאיר אומר חלקם שאלו בפיהם רבי יהודה אומר מלאי הטילו על בעלי בתים ר' עקיבא אומר קופה יתירה של מעשר נטלו בזרוע ר' יוסי אומר מתנות נטלו בזרוע: א"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה שנאמר [4]ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו וגו' אפשר חטא בא לידו ושכינה עמו אלא מה אני מקיים [5]מדוע בזית את דבר ה' לעשות הרע שביקש לעשות ולא עשה אמר רב רבי דאתי מדוד מהפך ודריש בזכותיה דדוד מדוע בזית את דבר ה' לעשות הרע רבי אומר משונה רעה זו מכל רעות שבתורה שכל רעות שבתורה כתיב בהו ויעש וכאן כתיב לעשות שביקש לעשות ולא עשה [5]את אוריה החתי הכית בחרב [ב]שהיה לך לדונו בסנהדרין ולא דנת ואת אשתו לקחת לך לאשה ליקוחין יש לך בה [ג]דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו שנאמר [6]ואת עשרת חריצי החלב האלה תביא לשר האלף ואת אחיך תפקוד לשלום ואת ערובתם תקח מאי ערובתם תני רב יוסף דברים המעורבים בינו לבינה [5]ואותו הרגת בחרב בני עמון [ד]מה חרב בני עמון אי אתה נענש עליו אף אוריה החתי אי אתה נענש עליו מאי טעמא [ג]מורד במלכות הוה דאמר ליה [7]ואדוני יואב ועבדי אדוני על פני השדה חונים אמר רב כי מעיינת ביה בדוד לא משכחת ביה בר מדאוריה דכתיב (א) [8]רק בדבר אוריה החתי אביי קשישא רמי דרב אדרב מי אמר רב הכי [ה]והאמר רב קיבל דוד לשון הרע קשיא גופא רב אמר קיבל דוד לשון הרע דכתיב [9]ויאמר לו המלך איפוא הוא ויאמר ציבא אל המלך הנה הוא בית מכיר בן עמיאל [ו](בלא) דבר וכתיב [10]וישלח המלך ויקחהו מבית מכיר בן עמיאל [ז](מלא) דבר מכדי חזייה דשקרא הוא כי הדר אלשין עילויה מ"ט קיבלה מיניה דכתיב [11]ויאמר המלך [ח](אל ציבא איה) בן אדוניך ויאמר ציבא אל המלך הנה (הוא) יושב בירושלים וגו' ומנא לן דקיבל מיניה דכתיב [12]ויאמר המלך הנה לך כל אשר למפיבושת ויאמר ציבא השתחויתי אמצא חן [ט](בעיני) המלך ושמואל אמר לא קיבל דוד לשון הרע דברים הניכרים חזא ביה דכתיב [13]ומפיבושת בן שאול ירד [י](לפני) המלך ולא עשה רגליו ולא עשה שפמו ואת בגדיו לא כיבס וגו' וכתיב [14]ויהי כי בא ירושלים לקראת המלך ויאמר לו המלך למה לא הלכת עמי מפיבושת ויאמר אדוני המלך עבדי רמני כי אמר עבדך אחבשה לי החמור וארכב עליה ואלך את המלך כי פסח עבדך

עבדך

בני שמואל חטאו. במקח שוחד והטיית דין: **לחוניהם.** שמשיהם שסוכרין אותן לילך ולהזמין את הנקראים לדין: **ולסופריהם.** לשטרי בירורין ולאגרות שום: **מלאי הטילו על בעלי בתים.** נותנים להן פרגמטיא לעסוק בה ולתת להם השכר ומתוך כך היה נמשך לבם להטות דין כשבאין לפניהם לדון והיינו חטאם: **חלקם שאלו בפיהם.** מעשר ראשון הראוי להם שלוים היו שאלו בפיהם מתוך שהיו גדולי הדור ושופטים לא היו מונעים מהם ושאר לוים עניים מצטערים ולר' מאיר לא חטאו בהטיית משפט: **קופה יתירה.** יותר מן הראוי: **מתנות.** זרוע לחיים וקיבה והם לא היו כהנים ל"א מתנות לויה כגון מעשר וקרא כתיב ונתן לכהן (כ) ודרשינן ולא שיטול מעצמו בשחיטת חולין בפ' הזרוע (דף קלג.) וה"ה לכל מתנות כהונה ולויה: **דוד חטא.** בבת שבע קודם שקבלה גט: **שכבה.** לשכב עמה קודם שקבלה גט שהיה בעלה שולח לה מן המלחמה שאם ימות לא תזקק ליבום או שמא יהרג ואין מעיד עליו ותתעגן אשתו או שמא יהא שבוי כדאמרינן לקמן כל היוצא למלחמת בית דוד כו': **משונה רעה זו.** בכתיבתה ובלשונה: **שהיה לך לדונו.** על שמרד במלכות כדלקמן: **ליקוחין יש לך בה.** קדושין תופסין בה שאינה אשת איש כדשמואל כו': **גט כריתות.** על תנאי שאם ימות תהא מגורשת מעכשיו ופעמים שהוא טרוד בגלותו ושולחו מן המלחמה: **ואת ערובתם תקח.** במלחמת שאול כתיב: **דברים המעורבים ביניהם.** היינו קדושין תקח תבטל ע"י גט שתביא להם מן המלחמה: **בחרב בני עמון.** כאותן שהורגים בני עמון שלא מדעתך: **ואדוני יואב.** לאו אורח ארעא לקבל עליו מרות אחרים בפני המלך: **רק בדבר אוריה.** מקרא כתיב כן בדבר אוריה שגרם לו שיהרג אבל בבת שבע לא חטא: **לשון הרע.** לקמיה מפרש: **בלא דבר.** אינו חכם בתורה והוא מלאו מלא דבר וחכם בתורה: **חזייה דשקרא הוה.** מתחילה מלאו שקרן בכך: **כי הדר אלשין עליה.** ליבא על מפיבושת כשהיה דוד בורח מפני אבשלום מאי טעמא קביל מיניה: **איה בן אדוניך ויאמר הנה יושב בירושלים.** כי אמר היום ישיבו לי את ממלכת אבי: **דברים הניכרים חזא ביה.** במפיבושת כשנהרג אבשלום וחזר דוד למלכותו ובא לפניו לא עשה רגליו ולא עשה שפמו כסבור דוד שניכרים דברי ציבא שנצטער על שחזר דוד ולא קישט עצמו (ל)ועוד היה מצפה שכשיושיבוהו במלכות יתנאה ויסתפר לכך לא קבל דבריו ואמר לו אתה וציבא תחלקו השדה והוא השיבו קשה אין לי לצעוק אלא על מי שהביאך הלום הנה שמצטער על שובו ואם לא שראה בו דברים הניכרים היה חוזר ממה שאמר הנה לך כל אשר למפיבושת ואע"פ שמיהר ואמר לו מתחלה הנה לך כל אשר למפיבושת אין זו קבלה כי כל זמן שלא היה דוד שב למלכותו יודע היה שאין מתנתו מתנה ולא אמר לו אלא על תנאי אם יראה אמת בדבריו:

על

שהיה לך לדונו בסנהדרין. קשה לר"י דפ"ק דמגילה (דף יד: ושם) אמרינן גבי נבל דמורד במלכות לא בעי למדייניה ואוריה מורד במלכות הוה כדאמר בסמוך ויש לומר דודאי צריך לדונו ולידע אם הוא מורד במלכות אבל לעיין בדינו ולעשות הלנת דין ולהמתין עד למחר אין צריך וכן משמע דבסנהדרין (דף לו. ושם) אמר שדן דוד את נבל בסנהדרין מויתגרו איש חרבו וגו':

ליקוחין יש לך בה. אף על גב דאפילו חטא נמי יש לו בה ליקוחין דהא אנוסה היתה ושריא לבעל וה"ה לבועל מ"מ ליקוחין יש לך בה משמע לא היה לך בה עבירה:

גט כריתות כותב לאשתו. פרש"י על תנאי שאם ימות במלחמה תהא מגורשת מעכשיו וצריך לומר לפירושו דאף על גב דאוריה בא מן המלחמה התנאי היה שאם לא ישוב בסוף המלחמה שיהא גט אך קשה דתנן במי שאחזו (גיטין דף עג. ושם) מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבריה ואם כן לר' יהודה היתה אשת איש גמורה ונראה לר"ת שהיה מגרשה לגמרי בלא שום תנאי והא דאמרינן בהזהב (ב"מ דף נט. ושם) מוטב שיבעול אדם ספק אשת איש ואל ילבין פני חבירו ברבים מנלן מדוד קרי לה ספק אשת איש לפי שהיו מגרשים בצנעה והעולם סבורים שהיא אשת איש:

דאמר ליה ואדוני יואב. פרש"י דמורד במלכות הוה משום דקאמר ואדוני יואב ואין נראה דאין זה מורד שלא היה בלבו להמליכו ולקרותו מלך אלא כמו שפירש רבינו מאיר דהוי מורד משום דבסיפא דקרא כתיב ואני אבא אל ביתי לאכול ולשתות ולשכב עם אשתי וגו' שדוד אמר לו לעשות ולא רצה לעשות:

רק בדבר אוריה החתי. קשה דהא איכא מעשה דהסתה בריש פ"ב דיומא (דף כב:) וי"ל דלא חשיב ליה דלא הוי כל כך עון גדול וגם שגג:

אלא

מסורת הש"ס

א) [נ"ל כאשר זקן שמואל ולא הלכו בניו], ב) [חולין קלג. תוספ' סוטה פי"ד], ג) כתובות ט:, ד) קידושין מג., ה) יומא כב:, ו) [נ"ל בלו], ז) [נ"ל מלו וע' במהרש"א], ח) [נ"ל ואיה], ט) [נ"ל בעיניך אדוני], י) [נ"ל לקראת], כ) [דברים יח], ל) רש"י מפ' דעת אמיתית של מפיבושת דהא דלא קיבל היינו משום שעוד היה מצפה שכשיושיבו לדוד במלכות יתנאה [כ"מ] ירש"ל גרס ועוד עתה הי' מצפה,

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא משכחת ביה רק בדבר אוריה כצ"ל ותיבת בר מדאורי' דכפי' נמחק:

גליון הש"ס

גמ' שהיה לך לדונו בסנהדרין. עי' מגילה דף יד ע"ב תוס' ד"ה מורד במלכות: תוס' ד"ה דאמר ליה וכו' ואין נראה. עיין יומא דף כב ע"ב תוס' ד"ה תהו לגליל:

מוסף רש"י

חלקם שאלו. שלא היה עבירת גזל בידם אלא חלק לויה, כגון מעשר ראשון, היו שואלין בפיהן (חולין קלג.). גט כריתות כותב לאשתו. שאם ימות במלחמה יהא גט מיום כתיבתו, והרי מת אוריה במלחמה (כתובות ט:). ואת ערובתם תקח. ודוד למד מישי אביו להנהיג שאף היוצאין למלחמותיו עושין כן (שם). ואדוני יואב. והו מורד, שקראו אדון בפני המלך (קידושין מג.).

הדרן עלך במה בהמה

עין משפט
נר מצוה

נ א מיי' פכ"ג מהל' סנהדרין הלכה ג סמג לאוין רח טוש"ע ח"מ סי' ט סעיף ד:

נא ב מיי' פ"ג מהל' מלכים הלכה ח:

תורה אור השלם

1 ויהי כאשר זקן שמואל וישם את בניו שפטים לישראל: שמואל א ח א

2 ולא הלכו בניו בדרכיו ויטו אחרי הבצע ויקחו שחד ויטו משפט: שמואל א ח ג

3 והלך מדי שנה בשנה וסבב בית אל והגלגל והמצפה ושפט את ישראל את כל המקומות האלה: שמואל א ז טז

4 ויהי דוד לכל דרכו משכיל ויי עמו: שמואל א יח יד

5 מדוע בזית את דבר יי לעשות הרע בעיני את אוריה החתי הכית בחרב ואת אשתו לקחת לך לאשה ואתו הרגת בחרב בני עמון: שמואל ב יב ט

6 ואת עשרת חריצי החלב האלה תביא לשר האלף ואת אחיך תפקד לשלום ואת ערבתם תקח: שמואל א יז יח

7 ויאמר אוריה אל דוד הארון וישראל ויהודה ישבים בסכות ואדני יואב ועבדי אדני על פני השדה חנים ואני אבוא אל ביתי לאכל ולשתות ולשכב עם אשתי חיך וחי נפשך אם אעשה את הדבר הזה: שמואל ב יא יא

8 אשר עשה דוד את הישר בעיני יי ולא סר מכל אשר צוהו כל ימי חייו רק בדבר אוריה החתי: מלכים א טו ה

9 ויאמר לו המלך איפה הוא ויאמר ציבא אל המלך הנה הוא בית מכיר בן עמיאל בלו דבר: שמואל ב ט ד

10 וישלח המלך דוד ויקחהו מבית מכיר בן עמיאל מלו דבר: שמואל ב ט ה

11 ויאמר המלך ואיה בן אדניך ויאמר ציבא אל המלך הנה יושב בירושלם כי אמר היום ישיבו לי בית ישראל את ממלכות אבי: שמואל ב טז ג

12 ויאמר המלך לצבא הנה לך כל אשר למפיבשת ויאמר ציבא השתחויתי אמצא חן בעיניך אדני המלך: שמואל ב טז ד

13 ומפבשת בן שאול ירד לקראת המלך ולא עשה רגליו ולא עשה שפמו ואת בגדיו לא כבס למן היום לכת המלך עד היום אשר בא בשלום: שמואל ב יט כה

14 ויהי כי בא ירושלם לקראת המלך ויאמר לו המלך למה לא הלכת עמי מפיבשת: ויאמר אדני המלך עבדי רמני כי אמר עבדך אחבשה לי החמור וארכב עליה ואלך את המלך כי פסח עבדך: שמואל ב יט כו-כז